

Naziv originala:
Chanel Cleeton
NEXT YEAR IN HAVANA

Copyright © 2018 by Chanel Cleeton

All rights reserved including the right of reproduction in whole or in part in any form.

This edition published by arrangement with Berkley, an imprint of Penguin Publishing Group, a division of penguin Random House LLC.

Translation Copyright © 2019 za srpsko izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-02818-8

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

Š A N E L
K L I T O N

——
VIDIMO SE U
HAVANI
——

Prevela Jovana Palavestra

VULKAN
IZDAVAŠTVO

Beograd, 2019.

*Para mis abuelos
Za baku i deku*

PRVO POGLAVLJE

Elisa

Havana, 1959.

„Koliko ćemo ostati tamo?“, pita me moja sestra Marija.

„Neko vreme“, odgovaram joj.

„Dva meseca? Šest meseci? Godinu? Dve?“

„Tiše.“ Gurkam je da krene, osvrćući se pogledom po terminalu za odlaske Aerodroma „Rančo-Bojeros“ da vidim da kojim slučajem neko nije čuo njeno pitanje.

Stojimo u redu, čuvenom – ili ozloglašenom, zavisi od toga koga pitate – sestre Perez. Isabel nas predvodi, kao najstarija od nas. Ne progovara, pogleda uprtog u svog verenika Alberta. Lice mu je bledo dok nas posmatra kako napuštamo grad koji smo nekada bacile na kolena.

Sledeća je Beatriz. Dok korača, porub najbolje haljine koju ima vijori joj oko listova, svetloplava tkanina ukrašena čipkom, i čini se kao da čitav aerodrom drži dah. Ona je lepotica u našoj porodici i toga je svesna.

Vučem se za njom, dok mi kolena iza suknje drhte, a svaki korak iziskuje ogroman trud.

A zatim, tu je i Marija, poslednja od kraljica šećera.

Marija je sa samo trinaest godina premlada da shvati kako mora tiše da govori i zato uspeva da ne obraća pažnju na vojnike u zelenim uniformama, sa puškama u ruci ili obešenim o rame. Svesna je opasnosti tih uniformi, ali ne tako dobro kao mi ostali. Nismo mogli da odagnamo tugu što je neumoljivo pokosila našu porodicu, ali dali smo sve od sebe

da je zaštitimo od varvarstva koje smo pretrpeli. Nije čula vapaje zarobljenika koje su poput životinja držali u kavezima u *Kabanji*^{*}, zatvoru koji je trenutno pod rukovodstvom onog argentinskog čudovišta. Nije gledala kako kubanska krv natapa zemlju.

Ali naš otac jeste.

Okreće se i učutkuje je pogledom, pogledom koji ne koristi tako često, ali koji je izuzetno delotvoran. Većinu našeg života prepuštao je brigu o ćerkama našoj majci i dadilji Magdi, s obzirom na to je bio previše zauzet upravljanjem svojom šećeranom i bavljenjem politikom. Ali ovo su teška vremena i ulozi su veći nego što su ikad bili. Fidelu ništa draže ne bi bilo nego da Emilio Perez i njegova porodica posluže kao primer – pravi prikaz svega što njegova revolucija teži da uništi. Nismo najbogatija porodica na Kubi, niti najmoćnija, ali bliske veze između mog oca i bivšeg predsednika nemoguće je ignorisati. Čak i nesmotrena reč jedne trinaestogodišnje devojčice može se ispostaviti smrtonosnom u ovakvoj klimi.

Marija začuta.

Majka hoda pored oca, glave visoko podignute. Insistirala je na tome da danas obučemo najbolje haljine, šešire i rukavice, i očesljamo se tako da nam kosa sija. Nije mogla da dozvoli da joj ćerke budu ništa manje nego u najboljem izdanju, čak i kada su u egzilu.

Prkosne u porazu.

Možda se nismo borile u planinama, možda naše šake u rukavicama ne drže oružje, ali u svima nama vodi se bitka. Bitka koju je Fidel zapalio poput plamena što se nikada neće ugasiti. Dok koračamo ka izlazu u omiljenim haljinama, kubanski ponos i pragmatizam su nam u punom sjaju. Na taj način smo ponele haljine sa sobom, iako im nedostaje nakit koji ih obično ukrašava. Ono što nam je preostalo od nakita zakopali smo u dvorištu kuće.

Dok se ne vratimo.

Biti Kubanac znači biti ponosit – to je naš najveći dar i najgora kletva. Ne služimo kraljevima, ne spuštamo glavu, nosimo nevolje na leđima kao da ih i nema. To je svojevrsno umeće, znate. Umeće pretvaranja da

* Komplex tvrdava koje je Če Gevara svojevremeno koristio kao obaveštajni štab i vojni zatvor. (Prim. prev.)

sve ide glatko, da živite u pozlaćenom svetu, a u stvari vam kolena ispod svilene haljine klecaju od tog silnog tereta. Spolja smo svila i čipka, a ispod toga smo od čelika.

Pokušavamo da održimo iluziju da je ovo samo odmor, kratak put u inostranstvo, ali pogledi koji nas prate po aerodromu znaju istinu...

Beatrizini prsti prepliću se sa mojima u jednom blaženom trenutku. Straža u maslinastozelenim uniformama motri svaki naš pokret. U njenom strahu ima nečeg utešnog, u toj pukotini u njenoj fasadi. Ne puštam je.

Sveta koji smo poznavali više nema, i ne prepoznajem ovaj koji je zauzeo njegovo mesto.

Osećanje beznađa preplavljuje terminal za odlaske. Vidi se u očima muškaraca i žena koji čekaju da se ukrcaju u avion, u njihovom umornom držanju ramena, šoku što im se ocrtava na licu dok čvrsto drže svoje stvari u rukama. Prisutno je i kod natmurene dece čiji je smeh ugušila ova bolest što nas je sve pogodila.

Ovo je nekad bilo srećno mesto. Dočekivale bismo oca kada se vraćao sa poslovnih putovanja, uzbuđeno sedele na istim ovim sedištima kada smo pre tri godine putovale u Njujork na odmor.

Sedamo, svi šćućureni zajedno, Beatriz sa jedne, Marija sa moje druge strane. Isabel sedi podalje od nas, noseći svoj bol poput plašta. Svako od nas različito se nosi sa gubitkom i ne uspevamo da pobegnemo od težine onoga što ostavljamo za sobom.

Moji roditelji sede isprepletenih prstiju, što je retka prilika da ih vidim kako pokazuju nežnost, zabrinutih očiju i sa tugom u duši.

Koliko dugo nas neće biti? Kada ćemo se vratiti? Kakva Kuba će nas dočekati kad se vratimo?

Ovde smo već satima, sekunde mile neverovatno sporo. Haljina me grebe, znoj mi se sliva niz vrat. Osećam mučninu u stomaku, a u ustima kiselinu.

„Ispovraćaću se“, mrljam Beatrizi.

Steže mi prste. „Ne, nećeš. Još samo malo.“

Savladavam mučninu i zurim u pod ispred. Težina tuđih pogleda oštra je i prodorna, ali u isto vreme, kao da obitavamo u vakuumu. Zvuk je isisan iz prostorije, sem povremenog šuma odeće i ponekog usamljenog jecaja. U čistilištu smo i čekamo, čekamo...

„Sledi ukrcavanje...“

Otac ustaje sa sedišta uz škripu kostiju; za ova gotovo dva meseca otkad je predsednik Batista pobjegao iz zemlje i otkako je vetar revolucije iz Sijera Maestre zapahnuo i naš deo ostrva, ostareo je nekoliko godina. Emilio Perez nekada je važio za jednog od najbogatijih i najmoćnijih ljudi na Kubi; sada se malo razlikuje od čoveka što sedi preko puta prolaza, od gospodina koji stoji u redu. Niko od nas više nije građanin nijedne zemlje, svi smo igrom okolnosti siročići.

Drugom rukom posežem za Marijinom.

Tiha je, kao da je konačno postala svesna stvarnosti. Svi smo tihi.

Koračamo u redu, tmurni i ćutljivi, i stupamo na beton. Danas nema povetarca i vrućina nas ošamućuje, i mi vučemo korak, dok nam sunce bje u leđa, a avion se uzdiže pred nama.

Ne mogu. Ne mogu da odem. Ne mogu da ostanem.

Beatriz me vuče napred – red Perezovih devojčica, i ja nastavljam.

Ukrcavamo se u avion nespretnog koraka, tišina kreće da se urušava i rasipa kako sniženi glasovi ustupaju mesto glasnijim i buka plača ispunjava unutrašnjost aviona. Jecaji. Pošto smo napustili terminal za odlaske, civilizovane maske spadaju i iza njih proviruje nešto iskonsko i sirovo...

Žalost.

Zauzimam sedište do prozora i virim kroz majušno staklo, nadajući se boljem pogledu od onog na aerodromski terminal, nadajući se...

Uz snažan trzaj avion kreće i tišina se obrušava na unutrašnjost aviona. U treptaju oka, opet je novogodišnje veče i stojim u balskoj dvorani roditelja mojih prijatelja sa čašom šampanjca u ruci. Negde u pozadini čuči strah, strah i nesigurnost, ali i osećaj nade.

Za nekoliko minuta, ceo moj svet se promenio.

Predsednik Batista je pobjegao iz zemlje! Živela slobodna Kuba!

Je li ovo sloboda?

Avion ubrzava i juri pistom. Telo mi se podiže u istom tom pokretu, gubim bitku i grabim kesu iz džepa prednjeg sedišta i u nju izbacujem sadržaj želuca.

Beatriz me miluje po leđima dok sedim pognuta, točkovi se podižu sa zemlje i jezdim ka nebu. Talasi mučnine ne posustaju, poput neslavnog poklona za rastanak, i kada konačno podignem pogled, dočekuje

Vidimo se u Havani

me iznenađujući prizor plavog i zelenog, prava slikareva paleta boja je poda mnom.

Kada je Kristifor Kolumbo prispeo na Kubu, opisao ju je kao najlepšu zemlju koju su ljudske oči ikada ugledale. Ona to i jeste. Ali je i više od mora, planina i vedrog neba. Iza sebe ostavljamo mnogo više od toga.

Koliko nas dugo neće biti?

Godinu dana? Dve?

*Ojalá**.

Marisol

Januar 2017.

Kad sam bila mlađa, molila sam baku da mi ispriča sve o Kubi. Bilo je to za mene mitsko ostrvo, obitavalo je u mom srcu i u potpunosti se oslanjalo na verziju Kube koju je baka stvorila u egzilu u Majamiju i na pričama koje je delila sa mnom. Bila sam rastrzana između dve zemlje – dve moje ličnosti – one gde sam obitavala fizički i one u kojoj sam živela u snovima.

Sedele bismo u dnevnoj sobi velike kuće mojih bake i deke u Koral Gejblsu, gde bi mi pokazivala stare fotografije koje su iz zemlje prokrijumčarili neustrašivi rođaci, krojila priče o svom životu u Havani, avanturama svojih sestara, i tako slikala portret zemlje koja je postojala u mojoj mašti. Priče su joj mirisale na gardenije i jasin, imale su ukus platano banana i sapotea, i u njima se čula muzika sa njenog starog gramofona. Kad god bi završila neku od priča, nasmešila bi se i obećala mi da ću i sama jednog dana videti Kubu, da ćemo se vratiti u velikom stilu, ponovo otvoriti porodično imanje na moru u Varaderu i elegantnu kuću koja je zauzimala gotovo čitav blok jedne ulice sa drvoredom u Havani.

Kada Fidel umre, vratićemo se. Videćeš.

I konačno, nakon gotovo šezdeset godina tokom kojih je Kubance držao u neizvesnosti, raznih lažnih uzbuna i zavera, umro je, nadživevši baku jedva nekoliko meseci. Noći kada je umro, moja porodica je

* Nadam se. (Prim. prev.)

otvorila bocu šampanjca koju je pradedu kupio gotovo pre šezdeset godina za ovu priliku, nazdravivši Kastrovoj smrti onako kako to samo mi umemo. Nažalost, šampanjac, poput samog Fidela, nije bio baš najsvežiji, ali imali smo žurku na Kalje oču u Majamiju sve do svitanja, a opet...

Mi smo i dalje ovde.

Njegova smrt nije izbrisala gotovo šezdeset godina u egzilu, niti osigurala budućnost slobode. Umesto toga, krijumčarim bakin pepeo u koferu, sakrivši ga u teglicama u kutiji za šminku, poštujući poslednju želju koju mi je poverila, dok se molimo, nadamo i čekamo promenu.

Kada umrem, vrati me na Kubu. Prospi moj pepeo nad zemljom koju volim. Znaćeš gde.

I tako, sedim sada u avionu negde između Meksiko Sitija i Havane, naoružana sveščicom sa ispisanim imenima ulica i mesta koje treba da posetim, vodičem koji sam kupila na internetu, i nemam pojma gde da je ispratim na večni počinak.

Bakin testament je otvoren pre šest meseci, dok je trideset članova njene porodice sedelo u konferencijskoj sali našeg advokata u Brikelu. Bile su tu i njene sestre – Beatriz i Marija. Isabel je preminula godinu dana pre. Njihova deca pojavila su se sa supružnicima i decom, te su joj i naredne generacije odale poštu. Zatim, tu je bio moj otac – njen sin jedinac – moje dve sestre i ja.

Glavnina testamenta bila je veoma konkretna, ničega iznenađujućeg u njemu nije bilo. Deda je preminuo pre više od dvadeset godina i ostavio porodičnu šeceranu mom ocu na rukovođenje. Kuća u Palm Biču pripala je mojoj sestri Danijeli. Farma u Velingtonu i konji pripali su mojoj sestri Lusiji, srednjoj po starini. A ja sam dobila kuću u Korral Gejblsu, mestu na kom sam toliko puta u mašti putovala na Kubu.

Bilo je tu i novčanih zaveštanja, umetničkih dela, lista za listom predmeta koje je advokat iščitavao ravnim glasom, od čega bi ponešto izazvalo pokoj suzu ili uzvik zahvalnosti. A onda je došao red na njenu poslednju želju...

Bake i deke ne bi trebalo da imaju miljenike, ali baka nikada nije igrala po tuđim pravilima. Možda zbog toga što sam na svet došla dva meseca pre nego što je majka zatekla oca u krevetu sa naslednicom imperije guma. Lusija i Danijela su godinama uživale u porodičnom jedinstvu pre velikog razvoda, a posle toga, sa majkom su bile povezane

na način na koji ja nikada nisam uspela. Prve godine života provela sam na konsultacijama po advokatskim kancelarijama, išla od jedne kuće do druge i nazad, dok majka konačno nije oprala ruke od svega i otišla nazad u Španiju, poverivši me baki. Možda zbog toga što sam bila ćerka koju nikada nije imala, a koju je podigla kao svoju, imalo je smisla što mi je poverila ovaj zadatak...

Niko u porodici nije ga dovodio u pitanje.

Od njenih sestara dobila sam listu adresa – uključujući i onu imanja Perezovih u Havani i kuće na plaži koju niko nije video već duže od pedeset godina. Spojile su me sa Anom Rodrigez, bakinom najboljom prijateljicom iz detinjstva. Iako je prošlo toliko vremena, velikodušno se ponudila da me ugosti na tih nedelju dana koje ću provesti na Kubi. Možda će moći da baci svetlo na to gde je baka želela da počiva.

Uvek si želela da vidiš Kubu i najviše žalim što to nismo uspele dok sam bila živa. Teši me pak prizor tebe kako šetaš Malekonom, sa kapima slane vode na licu. Zamišljam kako klečiš na klupici Katedrale Havane, sediš za stolom u Tropikani. Jesam li ti ikada pričala kako smo se jedne noći iskrale i otišle u taj klub?

Oduvek sam sanjala da će Fidel umreti pre mene, da ću se vratiti kući. Ali sada sanjam nešto drugo. Stara sam žena i prihvatila sam da više nikada neću videti Kubu. Ali ti hoćeš.

Kad si u egzilu, oduzeto ti je sve ono što najviše voliš na svetu – sam vazduh koji dišeš, zemlja kojom hodaš. Nalaze se sa druge strane zida – tamo su, a i nisu – vreme i okolnosti ne mogu im ništa, savršeno su očuvani u sećanju na zemlju snova.

Moje Kube više nema, Kubu o kojoj sam ti godinama pričala razorili su vetrovi revolucije. Vreme je da otkriješ svoju Kubu.

Vraćam pismo u tašnu, dok se reči iz njega mute. Prošlo je šest meseci, a bol je još prisutna, najjača u trenucima kada najsnažnije osećam gubitak nje, kada bi trebalo da bude pored mene, a nije.

Kad ugledam *merenguitos-e**, koje bi mi spremala za posebne prilike, njihov šećerni ukus koji bi mi se otapao na jeziku u oblaku belog praha,

* Puslice. (Prim. lekt.)

Šanel Kliton

čujem zvuke svog detinjstva – naše muzičke ikone: Seliju Kruz, Benija Moreu i *Buena vista soušal klab* – a sada i ovo, točkovi aviona dotiču kubansko tlo.

Nedostaje mi baka.

Suze mi teku niz obraze. Nije to samo zbog toga što ona nije tu nego i zbog osećaja povezanosti dok avion polako klizi istom onom pistom sa koje je ona odletela sa Kube pre gotovo šezdeset godina.

Zurim kroz prozor i dočekuje me prvi pogled na Međunarodni aerodrom *Hose Marti*. Na prvi pogled podseća na silne karipske aerodrome na koje sam sletala kada bih išla na odmor. Ali negde osećam kao da ga već poznajem i obuzima me uzbuđenje. Otima mi se uzdah kao da sam sve vreme držala dah i konačno mogu da izdahnem.

To je onaj osećaj kada ste dugo van kuće i sada joj se vraćate, prizor što vas dočekuje – i poznat i drugačiji – kada ulazite na vrata, spuštate torbe na pod i osećate kao da ste sa nečim završili, da je putovanju došao kraj, i posmatrate okruženje, sve ono što ste ostavili za sobom i razmišljate...

Kod kuće sam.

DRUGO POGLAVLJE

Silazim iz aviona i probijam se kroz aerodrom, čvrsto držeći torbe u ruci. Čitavog mog života Kuba je nekakvo mitsko biće, ponekad opipljivo, a ponekad nestalno i van mog domašaja. Ali sada je stvarna i, mada terminal za dolaske ne izgleda nimalo romantično ni glamurozno, ispunjava me uzbuđenje.

Nažalost, ovaj romantičan trenutak pomračilo je vreme koje sporo prolazi. Prolaze minuti i gotovo sat vremena dok se ne nađem na početku reda za imigraciono. Primećujem koliko ima imigracionih službenika iza šaltera, lakoću sa kojom propuštaju turiste ispred mene. Zvanično sam ovde sa novinarskom vizom, zarad pisanja članka za onlajn-magazin o putovanjima za koji povremeno pišem u Majamiju – članka o turizmu na Kubi nakon podizanja sankcija. Prodala sam priču uredniku kao serijal koji bi se fokusirao na predstavljanje Kube Amerikancima, a ponudu je prihvatio kada sam se ponudila da sama finansiram putovanje. Nezvanično, naravno, u koferu nosim bakin pepeo.

Postoji procedura za vraćanje egzilanta na Kubu zarad sahrane, ali, pošto sam se raspitala kod porodičnih prijatelja koji su se suočili sa istim izazovom – odbijenicama, birokratijom, intervencijama vlade – ovo mi se učinilo kao najlakši način, način za kojim mnogo Kubanaca poseže svake godine. Dok krijumčarim baku nazad u zemlju, kunem se da mogu da osetim kako me gleda odozgo i osmehuje mi se, iskonski oduševljena što nešto krijumčarimo pod budnim okom režima koji je prezirala.

Sa spremljenom dokumentacijom, vizom u ruci, polako napredujem u redu za imigraciju i molim se da improvizovanu urnu provučem bez problema.

Pokazujem dokumente službeniku i srce mi lupa dok na njegova pitanja odgovaram na španskom, jeziku koji govorim čitavog života. Prisutna je neka čudna podela, osećaj povezanosti – zemljaci smo – a ipak nismo. Iako mi je majka kombinacija Špankinje i Amerikanke, oduvek sam se smatrala pre svega Kubankom, i u Majamiju to nikada nije bio problem. Baka i deka su mi Kubanci, otac mi je Kubanac, samim tim sam i ja Kubanka. Ali da li će ovde biti važno to što mi je koža svetlija od mnogih građana ove zemlje, to što mi krv nije čisto kubanska? Jesam li ovde neko sa strane ili je moje poreklo dovoljno?

Rukom mi maše da prođem i prolazim sa torbama, obuzima me nervoja dok provlačim kofer sa bakinim pepelom kroz skener, a kubanski službenici proveravaju krijumčarim li zabranjenu robu u zemlju. Traka se pokreće i čuje se zvuk dok kofer prolazi. Zadržavam dah...

Prolazim kroz rendgen i čekam, ubeđena da će mi u sledećem trenutku zapleniti kofer, zamišljam scenu kako me odvođe u neku skrivenu prostoriju za saslušavanje bez prozora. Zbog same činjenice da su turističke posete za Amerikance i dalje zabranjene, još sam svesnija nepredvidivosti situacije i realnosti da ulazim u mutne vode i neobeleženu teritoriju.

Iako niko nije preispitivao bakinu odluku da joj pepeo bude prosut na Kubi, niti njenu odluku da meni poveri taj zadatak, porodica je oprezno reagovala na ovo putovanje, naročito oni koji su imali iskustva sa režimom iz prve ruke.

Nikad ne zaboravi gde si, upozorila me je Beatriz. Prava u kojima uživaš ovde neće čim sletiš u Havanu. Nemoj to uzimati zdravo za gotovo.

Baba Marija mi je svakodnevno slala mejlove sa vestima i informacijama od Stejt departmenta nedeljama pre nego što ću se otisnuti na put. Reči Stejt departmenta zarile su mi se u sećanju... *mogu vas zadržati bilo kada... ako prekršite lokalne zakone čak i iz neznanja... uhapsiti... zatvor...*

Ništa nije bolje od pretnje iznenadnim zatvorom da u čoveku izazove strah. Ne verujem da je Kuba išta drugačija od bilo kog mesta koje sam do sada posetila, ali opet, ne mogu baš u glavi da pomirim prizore koje sam videla na TV-u i u vestima svih ovih godina – stare automobile

veselih boja, talase, romantičnu arhitekturu – sa surovim prikazom na koji su me upozorile bakine sestre.

Babe su zaštitnički nastrojene prema meni i mojim rođacima, ali, kada pričaju o Kubi, prisutni su neki novi nivoi straha što bacaju svetlo na neizrecivi užas čije posledice nisu izbledele s vremenom. Pokušavala sam da im objasnim da je sada sve drugačije, da više nije 1959, da je revolucija završena, da je Amerika ponovo otvorila ambasadu u Havani i da smo zakoračili u novu eru kubansko-američkih odnosa.

Ništa što sam rekla nije umanjilo brigu u njihovim očima, i kada je Marija insistirala da ponesem njenu brojanicu u tašni, budući da rizikujem sa pepelom, nisam se bunila. Dodatna sreća sigurno će mi dobro doći.

Polako napredujem u redu sa putnicima.

Samo mi pustite baku i obećavam da ću se ostatak puta kloniti nevolja.

Pogled mi je prikovan za skener.

Drugi službenik mi kratko klima glavom, kofer prolazi kroz mašinu, grabim ga sa trake i prolazim kroz aerodrom dok mi u glavi odzvanja jedno horsko aleluja.

Ostatak prtljaga uzimam iz odeljka za prtljag i prolazim kroz carinu, sa svakim korakom sve manje nervozna, dok nelagoda koju sam osećala ustupa mesto uzbuđenju kao Badnje večer. Celog života iščekivala sam ovaj trenutak.

Izlazim sa aerodroma i bacam prvi pravi pogled na Havanu, udišem kubanski vazduh prvi put. Duva blagi povetarac, ali ispod njega me zapahnuje strahovita vlaga i kosa kreće da mi se lepi za vrat. Januar u Havani prilično je sličan januaru u Majamiju. Iz torbe vadim naočare za sunce i stavljam ih.

Trotoar pored aerodroma je u veselom haosu, prijatelji i porodice se grle, odzvanjaju veseli glasovi na španskom, ljudi ubacuju kofere u ogromne gepeke kola bleštavih boja. Većina kola ima gotovo šezdeset godina, neka su čak i starija, ali godište im se ogleda više u stilu nego u stanju u kojem su, jer farba sija, hrom blešti, a na mnogima od njih vidi se da su dika i ponos vlasnika.

Pogledom pretražujem to more ljudi, od kojih neki drže male znakove sa naškrabanim imenima, i tražim Anu Rodrigez. Nestrpljiva

sam da upoznam ženu o kojoj mi je baka pričala rečima ispunjenim nostalgijom i privrženosti.

Bile smo nerazdvojne još od kada smo bile male devojčice. Njena porodica živela je u kući pored naše i nekada smo se igrale u dvorištu. Marisol, jesam li ti pričala kada sam jednom pokušala da se popnem na zid koji je razdvajao naše kuće?

Prijateljstvo između bake i Ane oduvek sam zamišljala kao kubansku verziju Lusi i Etel – sa bakom u ulozi Lusi, na osnovu njenih priča. „Marisol Ferera?“

Okrećem se na zvuk svog imena i nalazim se lice u lice sa muškarcem naslonjenim na svetloplavi kabriolet sa ogromnom hromiranom rešetkom i belim šarama sa strane.

„Da?“

Odguruje se od kola, porub njegove bele gvajabera košulje leprša na povetarcu dok mi prilazi, sav duguljast i graciozan.

Pozdravlja me na tečnom engleskom i pruža ruku.

„Ja sam Luis Rodriges. Baka me je zamolila da dođem po tebe. Izvinjava se što nije mogla da te dočeka, ali nije se osećala dobro.“

Pružam mu ruku, njegovi žuljeviti prsti dodiruju moje, stisak mu je čvrst, koža topla. Palac mu nakratko dodiruje unutrašnjost mog zgloba dok oslobađa ruku iz stiska i prožimaju me žmarci.

Trepćem, blago žmirkam dok ga proučavam, poželevši da sam obratila više pažnje na ono što mi je Beatriz rekla o Aninoj porodici.

Čini se da je mojih godina ili neku godinu stariji – sredina tridesetih možda. Kosa mu je gusta, nekoliko nijansi svetlija od moje – više smeđa nego crna – koža izrazito potamnela, oči tamnosmeđe. Sitne bore uokviruju mu oči i daju karakter njegovom licu. Kratko podšišana brada prekriva mu vilicu.

Zgodan je poput onih muškaraca čije crte lica pojedinačno gledano nisu privlačne, ali zajedno ga čine harizmatičnim, tako da ne možete a da ne zastanete i obratite pažnju na njih.

„Je li dobro?“, pitam na španskom, ignorišući nervozu koja kreće da mi se komeša u stomaku.

Usne mu se izvijaju u osmeh, na čiji efekat nisam sasvim bila spremna, i stičem utisak da ga zabavljam.

„Dobro je“, odgovara mi na španskom. „Kako odmiče dan, sve je umornija.“

Baka je imala sedamdeset sedam godina kada je umrla. Ana je gotovo godinu dana starija.

„Doduše, uzbuđena je što će te upoznati. Prethodnih nekoliko nedelja jedva da o ičemu drugom priča.“

Naginje se ka meni, jednom rukom podiže moj veliki kofer, a drugom ručni prtljag.

„Jesi li spremna? Ovo je sve?“

Klimam glavom. Ignoriše me kada mu kažem da mogu sama da nosim prtljag, te ga pratim do kola, ne uspevajući da odolim porivu da rukom pređem preko jedne glatke izbočine.

„Prvi put si na Kubi?“, pita me dok spušta manju torbu i otvara mi suvozačeva vrata.

„Da.“

Sedam na ogromno sedište i pogled mi klizi po unutrašnjosti automobila. Sedišta su prekrivena kožom, koja kao da je nekada davno bila bela, a sada je krem boje. Zamišljam baku kako sedi u jednom od ovih vozila, i nosi jednu od onih haljina koje sam videla na sačuvanim fotografijama iz vremena kada je živela na Kubi. Na trenutak putujem u prošlost.

Čekam dok Luis utovaruje prtljag u gepek, vraća se do vozačevog sedišta i pali stari motor. Instinktivno posežem za pojasom za vezivanje i ruka mi se zaustavlja usred pokreta, ne naišavši ni na šta.

A, da.

Zaista sam otputovala u prošlost.

„Ovo je neverovatno. Jesi li sam restaurirao kola?“

„Jedan moj rođak. Dobar je sa rukama.“ Nežno tapše komandnu tablu. „Temperamentna je, ali, kada sam prema njoj dobar, ne ostavlja me na cedilu.“

Široko se osmehujem. „Kola su ti ženskog roda?“

„Naravno.“

Vraća se na put, svira i maše kroz prozor kolima iza nas.

Pored nas prolazi mešavina klasičnih kola i modernijih, kockastih vozila. Neka su u gotovo savršenom stanju, poput Luisovih, druge u životu kao da održavaju snalažljivost i molitve. Kola ubrzavaju i hvatam

se za vrata dok pored nas prolaze palme. Automobil je iznenađujuće brz za svoje godišće. Vetar mi je u kosi i povetarac pomalo ublažava jaru.

Na putu nalećemo na nekoliko izbočina, teren je neravan, a telo mi poskakuje jer nema pojasa za vezivanje. Ispred nas kreću da se pojavljuju ogromni natpisi koji slave Kubansku revoluciju i nadmoćnost komunizma. Lice Fidela Kastru uzvraća mi pogled, a zatim slede slike Će Gevare, čija se kosa vijori na zamišljenom vetru. Oni su čudovišta mog detinjstva i čudno je videti ih u ovom kontekstu, kada ih neko slavi umesto da ih se gnuša.

„Baviš se pisanjem, je li?“ Luis viče kako bi nadglasao zvuk vetra i kola što prolaze pored nas.

„Da“, vičem i ja. „Uglavnom honorarno.“

Trebalo mi je gotovo deset godina tokom kojih sam pisala članke za magazine i blogove da sebe počnem smatrati nekim ko se bavi pisanjem, a deo mene još samo čeka da neko krene da me proziva kada se nazovem piscem. Pisanje nije profesija koju iko iz moje porodice ceni ili razume – mojoj plati nedostaje nekoliko nula, raspored mi je haotičan, a karijera ni izbliza dovoljno prestižna. Posmatraju je više kao nekakav ekscentričan hobi, anegdotu koju pričaju na zabavama, nešto što zbunjuje, a ne – uglavnom – plaća račune. Bili bi mnogo srećniji da radim u šećerani Perez – pa, svi sem moje bake.

Život je prekratak da bi bila nesrećna, Marisol. Da igraš na sigurno. Da radiš ono što se od tebe očekuje umesto da pratiš srce. Pogledaj samo nas. Jednog dana imali smo sve, a sutradan se sve urušilo poput zamka od peska. Nikad ne znaš šta život nosi.

Kupila je četrdeset primeraka magazina u kojem se pojavio moj prvi članak i delila ih uz osmeh svima na koje bi naišla, obavestivši ih da je njena unuka napisala odličan članak o tome kako treba srediti orman koji je i nju samu inspirisao da preuredi svoju prostranu sobu za preobuku.

„O čemu pišeš?“

Iznenađuje me njegova iskrena zainteresovanost za ono šta radim, umesto nezainteresovanog raspitivanja iz kurtoazije na koje sam već navikla ili dosetki na temu kad ću da nađem „pravi“ posao.

„Članke o životnom stilu“, odgovaram mu. „Putovanja, moda, hrana i slično. Radim na članku o kubanskom turizmu pošto su odnosi otopleli.“